

5. Мельничук О.В., Кучер В. Підвищення соціальних гарантій та їх вплив на зростання фіскального ефекту. Облік, аналіз і контроль в стратегії розвитку економіки України: Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів (1 квітня, Луцьк). Луцьк: Редакційно-видавничий відділ ЛНТУ, Випуск 12. Ч. 1. 2017.

6. Кондрюк Леся. Соціальна функція бухгалтерського обліку. Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю : збірник матеріалів VIII міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 18-20 травня 2011 року). С. 49–51.

Калабухова Світлана

к.е.н., професор кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу
Київський національний економічний університет ім.В.Гетьмана
м. Київ

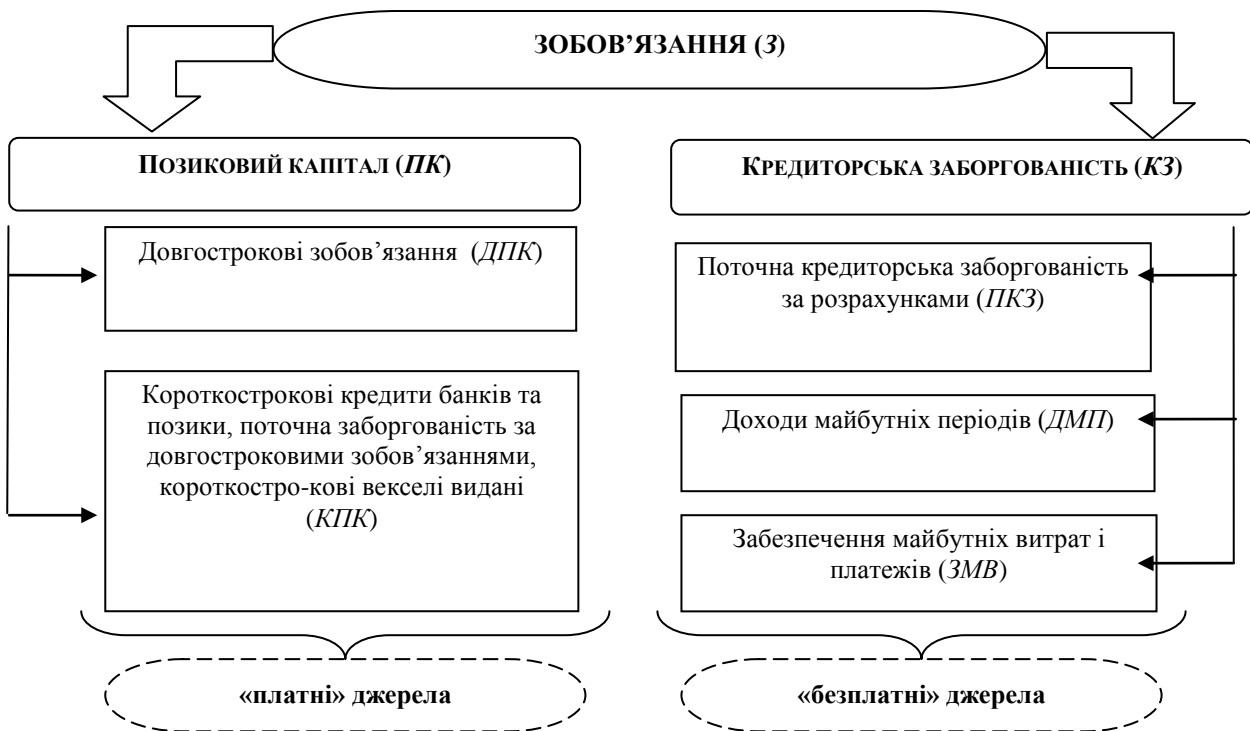
ПРОЦЕДУРА ГОРИЗОНТАЛЬНО-ВЕРТИКАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Згідно НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання - це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [1, ст.3]. У П(С)БО 11 «Зобов'язання», з метою бухгалтерського обліку зобов'язання поділяються на: довгострокові, поточні, непередбачені зобов'язання, доходи майбутніх періодів, а також забезпечення як зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу [2].

Оскільки форми фінансової звітності дозволяють бачити вартісні показники, що характеризують ресурси фірми, її джерела фінансування, доходи і витрати, найважливішим джерелом інформаційного забезпечення горизонтально-вертикального аналізу зобов'язань визнається баланс (звіт про фінансовий стан). Горизонтально-вертикальний аналіз уможливорює оцінку вартісних показників балансу, але у вигляді відносних показників, які вже можуть піддаватися динамічним і галузевим зіставленням. Горизонтальний аналіз передбачає порівняння абсолютних показників фінансових звітів з попереднім періодом, визначення абсолютних та відносних відхилень; вертикальний аналіз передбачає обчислення часток показників фінансових звітів у загальній сумі, яка береться за 100%, дозволяє наочно згрупувати

бухгалтерську інформацію у вигляді відносних показників.

Для потреб горизонтально-вертикального аналізу зобов'язань підприємства рекомендується поділити їх на два види: позиковий капітал і кредиторська заборгованість, що уможливорює розуміння «цінових» обмежень здатності суб'єкта господарювання використовувати заборгований капітал (рис. 1).

Рис. 1. Групування інформації про джерела утворення заборгованого капіталу підприємства для потреб бухгалтерського аналізу

Узагальнено автором

При проведенні горизонтально-вертикального аналізу зобов'язань підприємства виявляються негативні тенденції щодо зростання заборгованості підприємства, вивчається структура довгострокових та короткострокових зобов'язань, «платних» та «безплатних» джерел фінансування та їх динаміка; значна увага звертається на аналіз динаміки термінової кредиторської заборгованості підприємства за розрахунками з постачальниками (торгівельної кредиторської заборгованості), бюджетом та з оплати праці. Результати горизонтально-вертикального аналізу зобов'язань забезпечують контроль за станом розрахунків з кредиторами, сприяють виявленню резервів зростання ліквідності підприємства, створюють підґрунтя для ефективного управління співвідношенням позикового капіталу та кредиторської заборгованості.

Процедуру горизонтально-вертикального аналізу зобов'язань підприємства запропоновано у табл. 1.

Таблиця 1

Процедура горизонтально-вертикального аналізу зобов'язань підприємства

Показники	Абсолютні величини, тис.грн.		Відносні величини, %		Аналітичні операції:		
	На поч. періоду	На кін. періоду	На поч. періоду	На кін. періоду	1. Розрахунок відхилень:		
					Абсолютні, Δ, тис.грн.	Темп приросту, ΔТ, %	Структури, пункти
1	2	3	4	5	6 = гр.3 - гр.2	7 = гр.6/гр.2	8 = гр.5 - гр.4
Довгострокові зобов'язання - П ₃	51777	43652	19,5	25,0	-8125	-15,7	+5,5
Короткостр. кредити банків та позики, поточна заборг-ть за довгостр. зобов.-ми, короткострокові векселі видані - П ₂	0	0	0	0	-	-	-
Разом позиковий капітал (ПК)	51777	43652	19,5	25,0	-8125	-15,7	5,5
Короткострокова кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками та за інш. операціями - П ₂	509	668	0,2	0,4	+159	+31,2	+0,2
Забезпечення майбутніх витрат і платежів - П ₂	5034	4187	1,9	2,4	-847	-16,8	+0,5
Доходи майбутніх періодів - П ₂	0	0	0	0	-	-	-
Разом короткострокова кредиторська заборгованість	5543	4855	2,1	2,8	-688	-12,4	+0,7
Термінова кредиторська заборгованість за розрахунками - П ₁ , у тому числі:	207531	126139	78,4	72,2	-81392	-39,2	-6,2
- з постачальниками	185548	109809	70,1	62,9	-75739	-40,8	-7,2
- з бюджетом	11516	8611	4,4	4,9	-2905	-25,2	+0,5
- зі страхування	3461	1534	1,3	0,9	-1927	-55,7	-0,4
- з оплати праці	7006	6185	2,6	3,5	-821	-11,7	+0,9
Разом кредиторська заборгованість (КЗ)	213074	130994	80,5	75,0	-82080	-38,5	-5,5
Всього зобов'язань (З)	264851	174646	100	100	-90205	-34,1	x

Продовження табл. 1

Аналітичні операції (продовження):	
2. Оцінка ефективності управління зобов'язаннями: $\Delta T_A > \Delta T_{(П1+П2)}$ (позитивна тенденція в покращенні платоспроможності)	$\Delta T_{(П1+П2)} = (-38,5) \%$ $(-10,09) \% > (-38,5) \%$ (позитивна тенденція навіть при скороченні ресурсної бази)
3. Оцінка якості структури зобов'язань за «ціною» боргового фінансування у звітному періоді:	значна частка (75,0%) припадає на кредиторську заборгованість, що свідчить про наявність безплатних джерел фінансування діяльності
4. Оцінка якості структури поточних зобов'язань за терміновістю погашення на кінець звітного періоду:	значна частка (72,2%) припадає на термінові зобов'язання у групі П ₁ , що свідчить про існування ризику втрати ліквідності
5. Оцінка ефективності управління кредиторською заборгованістю: $\Delta T_{КЗ} \leq \Delta T_{ЧД}$ (позитивна тенденція в залученні безплатних фінансових ресурсів)	$(-38,5) \% \leq (-14,89) \%$ (позитивна тенденція)
Висновки: у звітному періоді абсолютна сума зобов'язань зменшилася на 90205 тис.грн. або 34,1%, що свідчить про позитивні тенденції у формуванні боргового капіталу та дотримання фінансової дисципліни управлінським персоналом; в структурі зобов'язань значна частка (75,0%) припадає на кредиторську заборгованість, що свідчить про наявність значних «безплатних» джерел фінансування активів та операційної діяльності; в структурі термінові кредиторської заборгованості значна частка (62,9%) припадає на розрахунки з постачальниками, що свідчить про важливість дотримання платіжної дисципліни для забезпечення безперервності основної діяльності на етапі постачання виробничих запасів.	

Джерело: розроблено автором

Формуючи висновки щодо динаміки та структури зобов'язань підприємства, аналітик повинен розуміти алгоритм формування звітної статті в системі бухгалтерського обліку; уявляти, яким чином сума за статтею зобов'язань «приходить» на баланс та в який спосіб «йде» з нього.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] / Мінфін України; наказ від 07.02.2013 №73 (із змінами). – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [Електронний ресурс] / Мінфін України; наказ від 31.01.2000 № 20 (із змінами). – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>

